PARENTALIA
IN ANNIVERSARIO FUNERE
MARIÆ CLEMENTINÆ
MAGNÆ BRITANNIÆ &c.
REGINÆ

HABITA

In Aula maxima Collegii Urbani

CORAM

SACRO COLLEGIO

Eminentiſſimorum, & Reverendiſſimorum DD.

S. R. E. CARDINALIUM

JUSSU

SACRÆ CONGREGATIONIS
DE PROPAGANDA FIDE

AUCTORE

PHILIPPO D'AZON ROMANO
In eodem Collegio Eloquentiæ Profeſſore.

Dominicus Muratori inv. et delin. — Vincen. Franceschini sculp.

ROMÆ, MDCCXXXVI.

Typis Sacræ Congregationis de Propaganda Fide.

SUPERIORUM FACULTATE.

INRI
MARIA CLEMENTINA
MAGNÆ BRITANNIÆ &c.
REGINA
Hieronymus Rossi Sculp.

ORATIO.

ATRATUS hic parietum ſquallor, hoc Urbis veluti juſtitium, triſte hoc veſtrum omnium ſilentium, atque hæc funebri, regioque ornatu notiſſima Imago, in quam, CARDINALES AMPLISSIMI, non ſine lacrymis intuemini, ſatis in mentem eum revocant diem, in quo, recurrente nunc potiſſimum anno, MARIA CLEMENTINA, MAGNÆ BRITANNIÆ REGINA, immatura morte prærepta eſt. O diem doloris plenum & luctus! O annum tanti vulneris memoria in omnem poſteritatem acerbiſſimum! O mortem nulla ſatis comploratione dolendam! Itane igitur tot, tantiſque Italiæ, imo Europæ univerſæ calamitatibus, illud etiam ad augendam temporum acerbitatem acceſſit, ut nobis Poloniæ decus, Romæ gloria, Religionis lumen, & virtutum omnium exemplar ſpectatiſſimum inopino fato raperetur? Lugete virgines & matronæ, lugete orphani & viduæ, civium omnium ordines ſine intermiſſione lugete. Digna eſt omnium lacrymis mortua, quæ viva omnium lacrymas abſtergebat, facta

omnium

omnium & ſolatium, & mater. Nulla tanta eſt doloris ſignificatio, quæ non ei debeatur, a qua dolentes ſemper recreabamur, & quam caſus omnes noſtros longe magis, quam ſuos, dum vixit, doluiſſe compertum eſt. Nos vero, qui vulneris hujus vim præ ceteris ſenſimus, & non ſentire modo, ſed teſtari quoque tenemur, quo lacrymarum genere juſta MARIÆ CLEMENTINÆ funeri perſolvemus? Qua laudum prædicatione huic Religionis (dixerim) Vindici parentabimus? Quid primum loquar, quid ultimum? Quid prius mirer, quid poſterius? Quid in ea magis celebrandum exiſtimem, in qua omnia ſunt maxima? Vereor, Eminentissimi Principes, ne veſtram decipiam expectationem, & ne, ſi quæ magna dixerim, vos longe majora cogitetis, aut ſi multa dicendo commemoraverim, vos plura deſideretis. Sed quoniam de MARIA CLEMENTINA nemo ſatis eſt pro dignitate dicturus, dicam utcumque, Patres Eminentissimi, atque illud dicam, quod & in omnium ore verſatur, & vos ipſi ſoletis crebris uſurpare ſermonibus. Tanta ſcilicet in morte MARIÆ CLEMENTINÆ fuit in hac Urbe de illa in omnibus ſanctitatis opinio, tantus plauſus & prædicatio, ut, quod ei publicus dolor, & CLEMENTIS XII. Pontificis vere Opt. & Max. munificentia funus ornavit, non tam funus fuerit, quam triumphus magnificentiſſimus. Hoc præcipuum a vobis dicitur, hoc a me quoque dicetur, atque hoc ego unum tot in ea, tantarumque oſtendam argumentum eſſe virtutum, ut aliud fortaſſe majus eſſe non poſſit.

Et profecto quam varia ſunt multitudinis judicia? Quam difficile neminem offendere? Quam arduum probare ſe omnibus? Quam rarum ad acceptiſſimam hanc opinionem accedere ſolius commendatione virtutis? Percurrite obſecro, Eminentissimi Principes, ſapientiſſima veſtræ mentis acie non modo recentia, ſed vetuſtiſſima quævis tempora; ex innumeris hominibus, vir-

virtutum omnium genere præſtantiſſimis, vix unum, aut alterum invenietis, quem ſummus omnium conſenſus ſemper probaverit, cujus integritatis fama major in dies, ſplendidiorque emicuerit, & in cujus morte præſertim nullus fuerit omnino, qui vitam ejus laudabiliter actam ne tacito quidem dente momorderit. Ego enim ſic exiſtimo, tria ſemper ubique terrarum eſſe hominum genera: vitiorum alios inimiciſſimos, amiciſſimoſque virtutis; alios laudare quidem virtutem, ſed interim in vitia dilabi; alios demum non modo in cœno & caligine jacere vitiorum, ſed ita ſuis tenebris inhærere, ut virtutis lucem ægris oculis ferre non valeant. Hi profecto tam nequam naturæ ſunt atque improbæ, ut neminem aſſerant in toto, qua late patet, orbe terrarum ſpectatæ virtutis hominem reperiri; & ad inſtar eorum, qui vitra colorata oculis adhibentes, colorata omnia conſpiciunt, quibus ipſi vitiorum ſordibus obruuntur, iiſdem vel probatiſſimos quoſque viros inquinatos eſſe opinentur. Nihil in terris per eos integrum, nihil ſanctum; & ſi virtus ipſa de Cælo quodammodo laberetur, umbratilem dixerint eſſe virtutis ſpeciem, at non virtutem.

Quam novum igitur, quam incredibile, quam pene divinum virtutis genus id eſſe dicendum eſt, quod non primi tantum & alterius, ſed tertii quoque generis homines, latratores & mordaciſſimos, in obſequium trahat atque admirationem? Magnum quiddam profecto eſt, Patres Amplissimi, a laudato viro laudari, & ſumma conſenſione probari ab iis, qui probatiſſimi judicantur; ſuo enim judice tunc virtus æſtimatur, ampliſſimumque fructum a tanti ponderis teſtificatione conſequitur. At novum non eſt, neque mirum, quod, qui virtutem colunt, virtutem laudent, ſectatoreſque virtutis. Simile ſuum ſibi ſimile appetit, & qui eadem, ac nos, natura & moribus præditi ſunt, eos facile diligimus & probamus. Illud, illud admirabile, inauditum

tum, ac prorſus inuſitatum eſt, virtutem ſcilicet a ſuis ipſius hoſtibus diligi, & a ſuis ipſius hoſtibus laudibus ſummis efferri. Quiſquis hanc laudis metam attingit, ut non divitiarum, non honorum, non auctoritatis, non amplitudinis, ſed ſola meritorum ſuffragatione apud ipſos virtutis hoſtes laudatiſſimus ſit, is digniſſimus profecto eſt, qui non modo cum ſummis viris comparetur, ſed Cælitibus etiam ipſis ſimillimus habeatur.

Jam vero quæ poterit virtuti MARIÆ CLEMENTINÆ par oratio inveniri? Hæc non ſolum viros omnes & amplitudinis, & ſapientiæ, & probitatis, & ſanctimoniæ laude ſpectatiſſimos in admirationem uſque excitavit, ſed ab iis quoque venerationem eſt conſecuta, qui rudes omnino atque ignari pietatis, nomen ipſum virtutis aut ignorant, aut contemnunt. Hanc in Urbe Roma inſolito quodam ſpectaculo poſt longa temporum intervalla probari ab omnibus & vidimus, & audivimus. Huic Fama, Gloria, & Invidia ipſa, jam non amplius invida famulari quodammodo viſa eſt, & in hac novimus mira omnium (ne uno quidem, aut altero excepto) acclamatione & plauſu triumphaſſe virtutem. Quod ne magnificentius a me, quam verius dictum eſſe videatur, revocate in mentem, Amplissimi Cardinales, cum eos dies, in quibus MARIA CLEMENTINA nobiſcum verſabatur, tum quoque illos, in quibus acerbiſſimo, diutinoque morbo correpta eſt, & in quibus, matura jam Cælo ex hoc mortalitatis theatro in æternitatem demigravit. Gratulabamur noſtris temporibus eſſe in hac Urbe Reginam, virtutum omnium conſenſione ſingularem atque admirabilem; utque gaudium noſtrum cum incredibili benevolentia conjunctum palam identidem teſtaremur, aderamus frequentes non raro, cum domo illa non alia de cauſa prodibat, niſi ut vel ſacras ædes inviſeret, vel ægrotantibus ea impertiretur charitatis officia, quæ matris eſſe potius, quam auguſtæ fœminæ vide-

viderentur. Deſigebamus avidi in ejus vultu oculos, ipſam quodammodo contemplaturi ſub humana ſpecie modeſtiam; atque ut paucis complectar omnia, intuebamur illam non ſicut aliquam ex noſtra mortalitate concretam, ſed ex ipſis Cæli ſedibus ad nos delapſam: hinc nihil optabamus magis, niſi ut diu apud nos maneret tam raræ, tam inauditæ, tam cæleſtis virtutis exemplar. Ubi primum igitur in ipſo viridioris ætatis flore laborare eam accepimus tam difficili periculoſaque valetudine, ut victa a morbi vi cum natura, tum arte, nihil ſupereſſet amplius de mortali ipſius vita ſperandum: quanta, Deus bone, fuit ſubito in omnium hominum ordinibus conſternatio? Quantus in vobis omnibus, Purpurati Principes, mœror? Quantus in Beatiſſimo CLEMENTE XII. dolor? Quæ totius Urbis lacrymæ & comploratio? Dolebant orphani, lugebant pauperes, lamentabantur ægroti, matrem, ſolatium, levamen ſuum amittere; atque omnes in MARIA CLEMENTINA vivum quoddam & pietatis ſpeculum, & ſanctitatis exemplar, & Religionis lumen extingui lacrymis & ſingultibus querebantur. Ac licet ad futuras belli clades omnis Italia tunc præſertim temporis contremiſceret, omniaque armorum ſtrepitu circumundique perſonarent; nihil tamen per eos dies de communi nos ſalute & periculo cogitantes, in unam MARIAM CLEMENTINAM oculos, mentem, & cogitationes omnes converteramus: de hac una in aulis principum, in privatorum domibus, in omnibus Urbis locis invicem quærebamus ſolliciti: pro hac una turmatim in omnibus pene Urbis templis aſſiduas ad Deum preces tot lacrymis, tanto ardore, tantaque ſpe effundebamus, ut vel divinitus eam reſtituendam nobis & conſervandam confideremus. Sed o ſpes fallaces! o incerta hominum vota! Feſtinabat illa ad æternæ felicitatis præmium, & cui nullus eſſet par honos in terris, non erat cur diutius negaretur in Cælo. Ergo poſtquam

multiplicis diutiſſimique morbi vim acerbiſſimam tanta cum animi conſtantia toleraverat, ut vel ipſa doloris acerbitate ac diuturnitate lætaretur; poſtquam omnibus ea pietatis exempla tribuerat, quæ naturæ humanæ terminos ſupergredi viderentur; poſtquam, uno verbo, bonum certamen certaverat, curſum conſummaverat, fidem ſervaverat, & conſummata licet in brevi, multa tamen tempora expleverat; ad repoſitam ſibi Juſtitiæ coronam, quam repromiſit Dominus diligentibus ſe, in Cælum, ut jure meritoque confidimus, evolavit: tot tantiſque comitata virtutibus; ut quemadmodum eam omnes ab ipſo ſtatim rationis diluculo illuſtraverant, & omnes deinde in toto vitæ curriculo majori ſemper in dies luce ad occaſum uſque inſigniverant, ita omnes ſplendidius ſolito in extremo illo vitæ certamine decumbentis lecto interfuerint, omnes ægrotanti inſervierint, omnes morientem compoſuerint, omnes mortuam defleverint, omnes denique ex mortalitate ad immortalitatem ſuis bene humeris reportaverint.

Tunc vero, fractis omnibus illius modeſtiæ repagulis, qua illa, dum vixit, nos tamquam vinctos, frænatoſque tenuerat, ne publicas in acclamationes deſcenderemus, clamare palam, prædicare virtutes, referre omnem anteactam vitam, concurrere ad regias ædes, complere forum, circumire palatium, orare adytum, & beatiſſimum ſeſe putare, quiſquis aut in eum locum receptus eſſet, ubi corpus ejus aſſervabatur, aut particulam aliquam ex iis veſtibus impetraſſet, quas MARIA CLEMENTINA ſeu vivens, ſeu moriens adhibuiſſet. Doleo, Patres Amplissimi, adeo mihi anguſtum temporis ſpatium fuiſſe definitum, ut nec pictores illos imitari fas ſit, qui, dum ingentem aliquam hominum multitudinem in exigua tabella coloribus debent exprimere, cum omnes ex integro pingere ibi non liceat, id ineunt conſilii, ut nonnullorum tantum ora, vultus, & corpus totum deſignent, reliquorum vero, occul-

occultato corpore, vix manum, pedem, aut ſumma capita oſtendant. Tot enim, tanta, ac tam innumerabilia ſunt MARIÆ CLEMENTINÆ ſanctiſſima atque æternis digniſſima laudibus facta, ut ſi vel pauca delibare ſolum & attingere aggrederemur, difficillimum foret orationis exitum invenire. Pauciſſima hæc igitur, quæ generatim & præcipitanter quodammodo dicimus, aut potius abſorbemus, quanta ſint, maturius, obſecro, vobiſcum ipſi conſiderate.

Et primo diem illum, quo MARIÆ CLEMENTINÆ corpus, ex Baſilica duodecim Apoſtolorum in Vaticanum templum translatum eſt, recordamini. Quam nobile, Deus Immortalis, quam auguſtum, quam ſingulare, quam a ſæculis omnibus inauditum diei fuit illius in hac Urbe ſpectaculum! Certum omnibus atque exploratum eſt, nunquam alias Romam glorioſius, quam in eo funere triumphaſſe. Neque hic me, Patres Eminentissimi, multum commovet aut regia illa funeris pompa, quæ tanta cum laude, omniumque prædicatione & regii decoris majeſtatem, & Pontificis benevolentiam, liberalitatem, ac magnitudinem referebat; aut infinita pene illa, quæ concurrerat, omnium ætatum, omnium ordinum, omnis generis multitudo, ita ut ipſi ſeptem colles, ipſa Urbis mœnia tanto intereſſe ſpectaculo viderentur: magna hæc ſunt, non inficior, ſed nondum omnem ſuperant admirationem; ſunt rara, ſed non ſingularia; ſunt maxima atque inuſitata, ſed communia tamen cum aliis. Admirabile, ſingulare, unicum illud eſt, quod in tanto civium, in tanto exterarum gentium concurſu nemo unus eſſet, qui ad corporis illius adſpectum non animo commoveretur, non erubeſceret, non lacrymaretur, non inflammaretur ad virtutem, impietatem non perhorreſceret, non ſeſe Deo per MARIÆ CLEMENTINÆ merita commendaret. Hoc plane unius MARIÆ CLEMENTINÆ adeo proprium eſt, ut neminem,

aut pauciſſimos ſui ſimiles habeat; adeo glorioſum, ut omnium ætatum admirationem mereatur; adeo denique rarum, ut exclamare non dubitem, Romanorum Cæſarum, & veterum omnium Imperatorum triumphos cum hoc uno non lugubri, ſed triumphali potius ſpectaculo, nec ſplendore, nec magnitudine, nec majeſtate, nec gloria poſſe conferri. Oſtentent alii, per me licet, in triumphalibus illis pompis pugnas innumerabiles, victorias incredibiles, provincias ſubditas, ſubacta imperia, domitas gentes, catenatos reges, ſpolia, munera, currus, monumenta, arcus, obeliſcos, & quævis alia romanæ potentiæ, romanique faſtus inſignia: ſolas ego illas lacrymas, quas ad aſpectum corporis MARIÆ CLEMENTINÆ non doloris vis, non mali impendentis metus, non amiſſi ſpes lucri, ſed ſola opinio, & æſtimatio virtutis ab omnium oculis extraxit & cordibus; ſolas eas, inquam, lacrymas triumphum eſſe omnium arbitror glorioſiſſimum. Illa enim, de quibus diximus, bellica trophæa & ornamenta, plerumque a caſu, has autem lacrymas a conſilio, illa a fuſo ſanguine & ſtragibus, has a pietate & virtute, illa non raro a populari aſſentatione, has non niſi a ſincera voluntate emanaſſe certo ſcimus; illa demum ea victa fuiſſe oſtendunt, quæ naturam habent & conditionem, ut vinci poſſint; hæ hominum mentes, animum, voluntatem, quæ nec ferro, nec viribus debilitari, vincique poteſt, ſola virtutis admiratione expugnata eſſe demonſtrant.

Quod ſi quis leve hoc putet ac parum, videat, ne peregrinus fortaſſe atque hoſpes in hoc orbis terræ domicilio judicetur. Ecquis enim tam rudis eſt rerum æſtimator, qui neſciat quam grande, quam ſublime, quam ſupra hominis virtutem poſitum ſit, in hac Urbe ab omnibus ſola meritorum commendatione probari? Hæc illa eſt Roma, a qua vel in ipſo ſole, prope dicam, labes diſcernuntur, quæ non tam virtute, quam virtutis perfectione movetur, & in qua cum præſtantiſſima ſemper

&

& maxima in rerum omnium genere viſa ſint, non niſi maximum in rebus omnibus & præſtantiſſimum conſideratur. Hic prout in Oceano non ſolum magna, ſed maxima quævis flumina confunduntur, nomenque deperdunt; hic vix infans, ac tenuiſſimæ ſtella magnitudinis quodammodo reputatur, quiſquis alibi veluti ſol, & quoddam virtutis culmen habetur; hic denique a nemine improbari inauditum, placere pluribus inuſitatum, laudari ab omnibus divinum eſt. Et erit igitur quiſquam, qui tantam hanc omnium omnino in hac Urbe de MARIÆ CLEMENTINÆ ſanctitate conſenſionem neſcio quid pluſquam mortale non fateatur? Unde in omnibus ſubita illa & inſolita cordis motio? Unde illi teneriores animi ſenſus? Unde cadentes illæ ex improviſo lacrymæ? Unde tanti illi ad pietatem ſtimuli, & tanta criminum deteſtatio, quam ad intuitum ejus corporis, in ſe quiſque ſentiebat? Hæc nonniſi divinitus contingere potuiſſe nemo non videt: ut amici enim, & inimici virtutis de admirabili MARIÆ CLEMENTINÆ pietate omnes idem ſentirent & prædicarent, id ſolum ab illo effici potuit, qui, ut Auguſtini utar verbis, inclinandorum habet cordium omnipotentiſſimam poteſtatem.

Hæc autem ipſa non populi, ſed Dei ipſius vox, ac teſtimonium, nonne ſatis, ſuperque declarat, MARIAM CLEMENTINAM in omni chriſtianarum virtutum genere heroicum, quem dicunt, gradum non attigiſſe modo, ſed propemodum ſuperaſſe? Injuria fieret, EMINENTISSIMI PRINCIPES, ſublimi ſapientiæ veſtræ, ac tantæ Reginæ virtutibus, ſi ſingulas oratione perſequi vellem. Satis enim cauſæ magnitudo dignoſcitur ex amplitudine eorum, quæ conſequuntur: ſatis conſtat ex tam incredibili omnium in hac Urbe de ipſius ſanctitate conſenſu, & prædicatione, pietatem, ac Religionis cultum, juvandi proximi ſtudium, conſtantiam in adverſis, æquanimitatem in proſperis, vitæ

ſeve-

ſeveritatem, animi demiſſionem, prudentiam, manſuetudinem, innocentiam, virtutes omnes tantas eſſe in hac una, quantæ in reliquis omnibus noſtrorum, & quampluribus etiam antiquorum temporum ſanctiſſimis fœminis, quas aut vidimus, aut audivimus, non fuerunt. Quamquam quid eis ego plura commemoro, qui de re certiſſima nihil dubitant? qui hæc omnia ſuis ipſi & viderunt oculis, & animo tenent? qui tot ſemper, ac tam præclara de MARIA CLEMENTINA judicia fecerunt? Vos, vos appello, Patres Amplissimi, Principes ejus Senatus, quo nullus eſt ſanctior, aut excelſior in terris; de veſtri hic loquor conſenſione judicii graviſſimi & maximi: vos MARIAM CLEMENTINAM vivum quoddam ſanctitatis exemplar prædicabatis; vos nuncupabatis illam chriſtiani hominis ſpeculum, & ideam; vos virtutis ejus faſtigium altius eſſe humanis obtutibus faſſi eſtis; & hac ipſa hodierna celebritate quid aliud oſtenditis, niſi quod non minor a vobis captus eſt dolor ex ejus morte, quam ex ejus virtutibus admiratio? Te vero, CLEMENS BEATISSIME, cujus voluntate & beneficentia tantus MARIÆ CLEMENTINÆ decretus eſt honor, ut illuſtrius effulſerit quodammodo in funere, quam effulſiſſet in ſolio, & qui publica illa mentis tuæ ſignificatione palam demonſtraſti non modo eam fuiſſe tibi ſemper acceptiſſimam, ſed, quod caput eſt orationis meæ, ſuis tantummodo meritis commendatam, quibus laudibus efferam? qua vi vocis, qua gravitate verborum conſilium & ſapientiam tuam extollam? Præclarum eſt tibi, quod tua præſertim ætate, tuiſque, dixerim, auſpiciis tanta MARIÆ CLEMENTINÆ virtus creverit & maturuerit: præclarius, quod alta quadam diſſimulatione, dum viveret, ei locum dederis, ut tota in lucem educeretur atque appareret: præclariſſimum, quod poſt exactum ejus vitæ curriculum imperaveris, ut iis illa efferretur honoribus, qui Urbi atque Orbi oſtenderent

rent univerſo eam fuiſſe ſemper non tam debito ſibi regno, quam ſua virtute Reginam. Primum enim felicitati, alterum prudentiæ, tertium ſapientiæ tuæ ſingulari debemus. Ex quo dubitare non potes, quin & immortalium rerum tuarum fama majorum ad inſtar fluminum nova ſemper acceſſione augeatur, & quam apud homines tot ac tantis (debitæ tamen) æſtimationis ac benevolentiæ ſignificationibus extuliſti, eandem apud Deum tuorum beneficiorum memorem & gratiſſimam ſentias. Tibi autem, ad quem noſtra tandem ſeſe convertit oratio, JACOBE REX inviĉtiſſime, (hoc enim nomine tua te virtus exornat, qua te ipſum, obſtupeſcente Europa, & catholica Religione triumphante viciſti) dolendumne putem, an potius lætandum? Profeĉto, ſi tantæ Conjugis orbitatem ſpeĉtes, dolendum; at ſi, quæ ad nos, quæ ad te, quæ ad eam ipſam MARIAM CLEMENTINAM gloria pervenerit, attenta cogitatione conſideres, nobis, tibi, & ipſi MARIÆ CLEMENTINÆ lætandum. Nobis, quod incredibile ex ejus ſanĉtiſſima vita & morte Apoſtolicæ Romanæ Sedi decus acceſſerit. Tibi, quod unus ex omnibus plane hominibus habitus fueris Conjuge tanta digniſſimus. MARIÆ CLEMENTINÆ vero, quod a ſummo Principe, ab ampliſſimis Patribus, a maxima Urbe publicam, ſingularem, inauditam virtutis ſuæ teſtificationem acceperit.

CAR-

Dominicus Muratori inu. et del. Hieronymus Rossi incidit Romæ

CARMEN.

TRiſtia lugubris depone inſignia pompæ,
Roma dolens; rurſuſque hilari nitidiſſima cultu,
Cinge triumphales feſto diademate crines.
Clementina tui juſtiſſima cauſa doloris,
Quamquam immaturo prærepta eſt funere terris,
Vivit adhuc, regnatque potens jam reddita Cœlo.
Tanto illam divina Themis ſuper aſtra triumpho
Extulit, æternaque dedit gaudere corona.
Ægra laborabat paulatim abſumpta tenaci
Clementina febri; lacrymaſque, preceſque dolentis
Quis fando referat populi, queis jugiter omnes
Orabat Superos, cumulans altaria votis?
Unius a vita reliquorum vita, ſaluſque
Stare videbatur: cura hæc erat omnibus una,
Omnibus unus amor. Sed ineluctabile fatum
Eſt Mortis: non illa hominum voceſque, laboreſque
Audit, & indocilis flecti, falce omnia ſternit.
Clementinam igitur quoque fato involvere eodem,
Nil genus, aut virides annos miſerata, parabat.
Non tulit hoc, fuerat cui maxima Clementinæ
Semper cura & amor primævæ ætatis ab annis,
Religio; at ſupplex æterno Numine coram
Conſtitit, atque imo dedit has è pectore voces.

O Pa-

O Pater, o Terræ, Cæliquc æterna Poteſtas,
Cujus ab arbitrio pendet mors, vitaque pendet,
Fatorumque ordo mortalibus omnibus; ergo
CLEMENTINA, *meum decus, & mea gloria, per quam*
Aurea jam rediit priſcis virtutibus ætas,
Dedidicere ſuos corruptaque ſæcula mores,
Occiderit, vitæque ſuæ melioribus annis
Morte diem claudat? Nec te, Pater optime, tangit
Tantus amor, tantuſque dolor, tantæque precantum
Et lacrymæ, & voces? Viden, ut ſua brachia ſupplex
Ad te protendens ipſo cum Principe Roma
Hanc ſibi ſervari clamat? Quis dignior unquam
Aut clamor fuit, aut clamantis gratia? Roma eſt
Arbitra per te terrarum, & Cœli arbitra; in illa
Me, Pater, æternam voluiſti figere ſedem.
Scilicet innumeros, qui Religionis honorem
Deturpant late in terris, revocantque nefando
Exemplo a pietate animos, das vivere, ſeros
Et ſpectare dies, longoſque ſeneſcere in annos;
CLEMENTINA, *ſui quæ ſolo lumine vultus*
Ad Cælum Sontes rapit, æternoque decore
Meque, meoſque omnes effert, florentibus annis
Funere rapta cadet, viduamque reliquerit Urbem?
Non ita, vota movent ſi te, lacrymæque, preceſque,
Si qua, Pater, tibi cura mei eſt, ſi digna precamur;
Da redeat ſperata ſalus, da ſoſpes in annos
Vivat, & adſpiciat ſenium, ſeroſque nepotes.
Hæc ait, & lacrymis ſupplex orabat obortis
Religio. Aſſenſiſſe omnes extemplo putares
Cælicolas; fuit in toto ſic plauſus Olympo.
At divina Themis, ſtudiis ardentibus acta,
Aſſurgens contra, valido ſic ore profatur.
O Pater, immenſum ſi te dare jura per orbem
Æqua decet, meritis ſi debita præmia reddis,
Quin CLEMENTINAM *tua ferri ad ſidera mandas?*
Quin merita donas illam, æternaque corona?

Hanc tu legitime, memini, certantibus olim
Pollicitus, Pater, es. Numquid mutabile Numen?
Divinæ num verſa retro ſententia menti?
Legitime CLEMENTINAM *certaſſe, vel ipſa*
Religio faſſa eſt. Cur ergo denegat olli
Debita dona? Satis num præmia digna putarit
Sollicita humanæ, caſuraque gaudia vitæ?
Ah! pudet hanc fingi mercedem in Numine; Cælum
Cælum, ſed fallor, merces eſt non niſi Numen
Numine digna ſatis. Non raro at Sontibus ultro
Tempora vivendi tribuuntur longa. Quid inde?
Aut ideo vivunt, ut convertantur; in annos
Aut ideo vitam Sontes, & tempora ducunt,
Ut per eos ſceleris puri, & cæleſtia ſemper
Qui curant homines, aurum velut igne, probentur.
Humani menſura ævi non ducitur annis,
Sed virtute; diu vixit, quiſquis bene vixit.
Roma dolet, ſupplexque rogat: doleatque, rogetque.
Non æquus dolor eſt, qui debita præmia Juſtis
Invidet. At virtutum exemplar tollitur; eſto.
Virtutum ſed reſtat adhuc ter grande JACOBUS
Exemplar, reſtatque Pater, Natique ſuperſunt.
Hi decus, & ſplendor maneant pietatis: ab iſtis
Religio capiet magnum ſatis incrementum.
Ergo Juſtitiæ ſanctum ac memorabile nomen
Si ſemper fuit in Cælo, Terraque, Ereboque,
Divinæ ſi fixa manent oracula mentis,
Nec tibi verſa, Pater, retro eſt ſententia; reddam
Debita fac Juſtis in Cælo dona, coronam
Fac CLEMENTINÆ *meritis, Pater, æqua rependam.*
Annuit Omnipotens. Plauſu Cælum omne ſecundo
Geſtiit, & lævum intonuit; crinitaque flammis
Nobilius ſolito riſit ſub nubibus Iris.

Mo-

Moritura Filiis pia monita, & benedictionem impertitur.

E L E G I A.

NAti, dulcis amor, mea, Nati, blanda voluptas,
Deliciumque animi, dimidiumque mei;
Cernitis? En fragilis breviantur tempora vitæ,
Sola ſepulchralis reſtat & urna mihi.
En quo jam tandem miſeri convertimur omnes:
Pulveris exigui jactus & umbra ſumus.
Nil me ſceptra juvant, virides nil corporis artus,
Nil quidquid ſplendens aula decoris habet.
Sceptra cadunt, tituli pereunt, viridiſque juventa:
Omnia mors legi ſubjicit atra ſuæ.
Humanis igitur, Nati, ne fidite rebus:
Nil ſpes humanæ, quo recreemur, habent.
Naſcimur in lacrymis, lacrymabile ducimus ævum,
Clauditur & lacrymis ultima noſtra dies.
Humanas at opes ſi forte requiritis; illas
Non niſi qui Cæli regna requirit, habet.
Quærite regna Dei; primum hæc quærentibus, ultro
Humanæ vobis adjicientur opes.
In ſolo ſpes firma Deo eſt: ſolum ille rogatus
Plura dabit, quam ſpes auſa rogare fuit.
Ille dat Imperium; Reges facit ille potentes
Cum libet; & miſeros, cum libet, ille facit.
Ergo, Deo, Nati, confidite ſemper & illi
Vivite; non illi vivere nempe mori eſt.
Hoc moneo, hoc alta vobis ſit mente repoſtum:
Vive, HENRICE, *Deo*; CAROLE, *vive Deo.*
Patris ad exemplum veſtram traducite vitam,
Primaque ſit vobis cura, referre Patrem.
Illum & triſtantem, nimium & mea fata dolentem
Lenite: oh quantum me dolor ejus agit!

 Me

Me ſua cura premit: quin auſim dicere, id unum eſt
In me, quod doleam, nempe quod ipſe dolet.
Dixerat; & poſtquam Natos ad pectora preſſit,
Ultimaque illacrymans oſcula utrique dedit;
Erigit ad Cælum dextram, & benedicit utrique:
Hoc ſatis, ut videam non niſi fauſta ſequi.

Moritura Sponſum alloquitur.

ELEGIA.

SPonſe vale: vocor ad Cælum. Me nulla merentem
Dona licet, dignam, qui vocat, ille facit.
Ille ſuo lavit mea crimina ſanguine, & ille
Dat facilis veniam ſonti, & ad aſtra vocat.
Non ita captivus patriam ſuſpirat ademptam,
Tollitur ad centrum non ita flamma ſuum;
Ut cæleſtis ego patriæ ſuccendor amore:
Ad centrum rapior ſcilicet ipſa meum.
Portus adeſt; jam difficiles enavimus undas,
Turbida jam fugiunt æquora, portus adeſt.
At tibi longa via eſt, longum maris æquor arandum,
Et vincenda atro multa procella mari.
Quid dubitas? Iter abſolves, maris æquor arabis;
Diſrumpetque tuam nulla procella ratem.
Victor eris ventorum, undarum, hyemiſque, mariſque,
Et portum capiet ſalva carina ſuum.
Interea dura in duris, rebuſque ſecundis
Te ſerva: melior naſcitur ordo tibi.
Utque facis, Sobolis ſerva communis amorem;
Sint & imago tui, ſint & imago mei.
Non te contriſtet mea mors; nil illa dolendum
(Tanta eſt divinæ ſpes pietatis) habet.
Ergo tolle animos, & ſi me diligis, & ſi
Eſt tibi cura mei, ſit tibi cura tui.
Vive tibi, mihi vive, precor; feliciter annos
Vive tuos, Conjux optime, vive meos.

Sed

Sed jam deficio; jam deſerit ægra loquentem
Vis linguæ: vocor ad ſidera; Sponſe vale.

E C L O G A.

Melibæus. Daphnis.

Melib. D*Aphni, quid inſolito turbatus pectora luctu,*
Et triſti de corde trahens ſuſpiria, campos,
Lanigerumque pecus rediens ex Urbe, reviſis?
An quia Romulidum ſpectaſti nuper honores,
Magnificaſque aulas, atque altæ mœnia Romæ,
Hinc tibi nec patrii colles, nec rura probantur?
Daph. *Triſtitiæ cauſam ſi tu quoque noveris, & tu*
Triſtis eris, tibi parque premet cor luctus. In omnem
Quæ ſe divinis notam virtutibus Orbem
Fecerat, & multo quam nuper carmine ad aſtra
Tollebat Thyrſis gaudens, tollebat Amyntas,
Anglorum Regina, inopino funere rapta eſt.
Melib. *O nimium rigidi dura inclementia fati!*
Regina extincta eſt? At nuper ab Urbe reverſus
Narravit Lycidas magna inter gaudia cives
Eſſe, quod immitis vis morbi ceſſerat: ipſe
Sæpius incolumem vidit conſidere templis.
Daph. *Audieras, & fama fuit tunc nuncia veri.*
Sed quoniam crebro morborum incertus & anceps
Exitus eſt, cives ſpes intercepta fefellit.
Vidi ego, cum preſſi vendenda coagula lactis,
Biſſenoſque agnos Romam, totidemque capellas
(Ut fieret gravis ære manus) de more tuliſſem;
Urbe palam tota turbatos ſtare Quirites,
Et circum hac, illac lugubri tecta tumultu
Miſceri, ac triſtes audiri murmure voces:
Heu fatum! heu votis mors o nimis invida noſtris!
Religionis honos, decus Urbis, gloria Regis,
Clementina, *obiit. Fletus jam ſolvite, cives,*

Solvi-

Solvite, nec lacrymis modus, aut ſit meta dolori.
Extincta eſt inopum Mater, noſtrumque levamen:
Omnibus hæ voces, dolor hic erat omnibus unus.

Melib. *Illud erat præter ſolitum, quod triſte ſonaret*
Fiſtula, & infauſtum quiddam portenderet axis.
Mirabar Cælo toties cecidiſſe ſereno
Fulgura, & ignitum ſub nocte ardere cometam.
Mirabar mæſtas ad paſcua læta capellas
Ire, nec arbuſti teneras depaſcere frondes,
Plenaque jejunos ſtare ad præſepia tauros.
Extinctam mæſtæ te, Clementina, *capellæ,*
Te tauri quoque ſenſerunt; certiſque vel ipſa
Sæpe tuam ſignis monuerunt ſidera mortem.

Daph. *Illa ſed æterno fruitur jam Numine felix,*
Sub pedibuſque videt nubes, & ſidera calcat.
Ah! nimium nobis magni te regia Cæli
Invidit, Clementina, *atque hinc te abſtulit, & te*
Eſſe ſuam voluit, noſque hic ſine honore reliquit.

Melib. *Daphni, erras. Cælum diviſit laudis honorem,*
Et corpus nobis, animum ſibi. Debita dudum
Olli erat hæc merces, tantis & gloria factis.

Daph. *O quantum decus! o quantum ſplendebat in illa*
Virtutum lumen! Fidei qui cultus, & ardor!
Qui ſenſus pietatis erat! demiſſio quanta,
Neglectuſque ſui, propriæque oblivio vitæ!
Sollicita in miſeros quam largo munera cenſu
Profudit! Sola hac inopes, ægroſque juvandi
Cura, aliquando ſui, facta omnibus omnia, regni
Suſpirabat opes, ſceptri nil cetera curans.
Sic mihi pene omnes memorabant nuper in Urbe
Mærentes cives, lacrymis atque ora rigabant.

Melib. *O mihi quanta refers rerum miracula, Daphni!*

Daph. *Hactenus ex aliis quæ ſunt mihi cognita; nunc quod*
Hiſce oculis egomet vidi tandem accipe: ab una
Virtutes omnes addiſcito. In æde Minervæ
Quæ ſacra virgineæ Matri eſt, orabat, anhelans

Cœleſtis quondam paſci libamine menſæ
CLEMENTINA: ingens virtutibus excita tantis
Turba virum, matrumque aderat, defixaque in illam
Lumina quiſque tenens, motus atque ora notabat.
Illius in vultu fixiſſe Modeſtia ſedem,
Ipſaque viſa Fides, Pietas viſa ipſa. Superni
Tantus erat Panis cultus, reverentia tanta.
Jamque moræ impatiens divinæ munera menſæ
Sollicitabat amor; jam prompta eſt hoſtia, qua ſe
Ipſe Deus nobis donat: ſacer ecce miniſter
Velatum oſtendit panis ſub imagine Numen.
At dum Reginæ æthéream prope porrigit eſcam,
Ecce tibi medios inter famuloſque, viroſque
Neſcio quis noſtris de ſylvis ruſticus Alcon
Ad ſacram, famulis fruſtra obnitentibus, aram
Acceſſit, cœlique dapem patulo appetit ore.
Vix credas; famulos nutu Regina repreſſit,
Et veluti non digna ſacri libaminis eſſet,
Paſtori dat ſponte locum, ſubitoque recedit.

Melib. O mirum pietatis opus! cohibere cadentes
Vix poſſum lacrymas: adeo mea pectora, Daphni,
Tam divina rapit virtus. Jam dicite laudes,
Paſtores, feſtoque novos date gutture cantus.
CLEMENTINA ſibi fieri nunc talia mandat.

Daph. Omnes certatim manibus date lilia plenis,
Atque ſuper cineres feſtivos ſpargite flores.
CLEMENTINA ſibi fieri nunc talia mandat.

Melib. Carpamus lætas lauros, carpamus olivas,
Et tumulum lauro, tumulum decoremus oliva.
CLEMENTINA ſibi fieri nunc talia mandat.

Daph. Pleno feſta decet teſtari gaudia plauſu,
Et mortis ſignare diem, & celebrare triumpho.
CLEMENTINA ſibi fieri nunc talia mandat.

Melib. Ite procul lacrymæ, triſtes procul ite dolores,
Dictaque ferali lugubria carmina cantu.
CLEMENTINA ſibi fieri non talia mandat.

Daph.

Daph. *Ite procul myrti, nigræ procul ite cupreſſus,*
Sertaque de tilia, & ferrugineis hyacintis.
Clementina *ſibi fieri non talia mandat.*
Melib. *Illa Erebi victrix, victrix faſtuſque, ſuique,*
Cæleſti cingit victricia tempora ſerto,
Et palmis, quas tanta tulit victoria, gaudet.
Daph. *Illa expers terræ, ſpoliataque corporis hujus*
Pondere, migravit felix ad ſidera, felix
Vivit, & æternos felix quoque vivet in annos.
Melib. *Ergo, tibi merito quæ confert præmia virtus,*
Excipe; reſpiciaſque volens campoſque, pecuſque,
Paſtoreſque: tuas celebramus carmine laudes.
Daph. *Ergo cape æthereum, terrenum quæ renuiſti*
Regnum; reſpiciaſque potens campoſque, pecuſque,
Paſtoreſque: tuum celebramus carmine nomen.
Melib. *Dum tellus pecudes, dum Cælum ſidera paſcet,*
Semper honos, decoriſque tui monumenta manebunt.
Daph. *Et dum flumen aquas, & habebit campus ariſtas,*
Semper amor, virtuſque tuæ documenta manebunt,
Fiet & in noſtris major tua gloria campis.

Tibris ad Viſtulam, regale Poloniæ Flumen.

EPISTOLA.

Littera, quam ſpectas, ab amico Tibride venit;
Prima fronte parum, quo recreeris, habet.
Eſt ater ceræ color, & lugubria ſignat:
Charta madet lacrymis humida facta meis.
At lege; lecta animum relevabit, nuncia luctus
Sit licet illa mei, ſit licet illa tui.
Occidit (heu mortis facinus!) florentibus annis
Clementina, *tui gloria prima ſoli.*
Quid loquor, ah demens? Decus occidit Urbis, & Orbis.
O quanta hoc unum funera funus habet!

Sed

Sed lætare tamen: tam duræ vulnera mortis
Neſcio quid fauſtum, dum memorantur, habent.
Vivit adhuc, vivit Polonæ gloria Gentis
In CLEMENTINÆ *funere, vivit adhuc.*
Hæc extincta licet, priſcis te laudibus ornat,
Atque tuum Cœlo nomen, ut ante, feret.
Magna erat hac viva, fateor, Polonia: tanta
Sed nunquam, niſi ſic occubuiſſet, erat.
Non referam lacrymas, quarum torrentibus auctus,
Ter volui tumidas in mare triſtis aquas.
Non dicam atratæ pompæ ſpectacula, viſa eſt
Queis majeſtatem vincere Roma ſuam;
Cæſareoſque omnes longe ſuperaſſe triumphos,
Ac veterum quævis magna trophæa Ducum;
Aſt illud, quo non aliud præclarius ullum,
Nec potis eſt aliud rarius eſſe, loquar.
Sic doluere omnes in funere CLEMENTINÆ,
Ut nemo poſſit condoluiſſe magis.
Quiſque ſibi matrem, dominam ſibi quiſque peremptam
Ingemit eſſe: vetat dicere plura dolor.
Raro alias, projecta haſta cum caſſide, vidi
Romam tam laceris ingemuiſſe comis.
Olim Chriſtinam, memini, ſibi flevit ademptam,
Et Paulam flevit, flevit & Æmiliam,
Millenaſque alias flevit, quas laudibus effert
Ad Cœlum immodicis fama ſuperſtes adhuc.
Sed quid cum hac una reliquarum luctus & omnis
Aut dolor, aut mœror publicus Urbis habet?
Scilicet, in reliquis vidit quas omnibus olim
Diviſas laudes, nomina, geſta, decus;
Omnia Roma videt collecta niteſcere in una,
Omnia in hac una perdita Roma dolet.
Vix credas, ſed vera loquor: ſola illius ora,
Solaque vox, ejus corporis & ſpecies,
Angelicum quiddam, & pluſquam mortale ſtupente
Spirabat populo; viſaque lapſa polo eſt.

 Nam

Nam Clementinam *quiſquis ſtetit ante, receſſit*
Æquior obſequio, purior eloquio.
Senſit & intra animam virtutis ſerpere caſtos
Igniculos, mentem ſenſit ad alta trahi.
Et ſubito flagrans divino totus amore,
Dedidicitque homines, edidicitque Deum.
Ergo pone modum lacrymis, quin plaude triumphis
Ipſe tuis, plaudo ſicut & ipſe meis.
Mortua Clementina *eſt; ſed niſi mortua, tantus*
Nec mihi nunc eſſet, nec tibi laudis honos.
Scilicet in ſolio non tanta fuiſſet avito
Clementina, *in eo funere quanta fuit.*
At ſi tanta tibi, mihi tanta eſt gloria; Patri
Quantus ab hac una Prole futurus honos?
Gloria quanta datur, datur at quam maxima; ſolus
Ille poteſt merito dicere, tota mea eſt.
Hæc & plura, tibi tua quæ mens ſuggerit, olli
Nomine redde meo, Viſtula amice, precor.
Ille dolet, meritoque dolet: ſolare dolentem;
Præcipua hæc ſtudii ſit tibi cura tui.
Scribere plura libet, ſapienti at ſcribimus; ergo
Scribere debemus non niſi pauca; vale.

EPITAPHIUM.

Grandis Avo *&* Patre, *major* Conjuge, *maxima factis*
Clementina *ſuis clauditur hoc tumulo.*

ALIUD.

Perlege: in hac jacet Urna Clementina.... *quid ultra?*
Omnia ab hoc uno nomine, lector, habes.

Ad Sere-

Ad Sereniſſimum Carolum Walliæ Principem.

O D E.

N*Atura cum te*, Carole, *fingeret*,
Se vicit ipſam, *fudit & ultimas*
Opes; in uno ſic lepores
Te Puero cumulavit omnes
Omneſque laudes. Quin animum & decus
Virile, *ſublime ingenium & capax*;
Mentemque, *roburque*, *& decorem*
Ipſa tibi dare viſa Virtus,
Mirata tantum poſſe. Iter arduum
Doctumque Pindi celſa ſuper juga
Carpis peragrandum? Vel ipſum
Montis apollinei cacumen
Es viſus ultro attingere. Ludicro
Tentanda parvus pulvere ſuſcipis
Dux bella? Mars quidam videris
Conſilioque potens & armis.
En Anglia olim, *ſub Proavis tuis*
Quæ militavit, *longe animoſius*
Nunc, *te Duce*, *ardet præliari*,
Inque tuis volitare ſignis.
Jamne ergo ceſſas? eripe te moræ;
Regnumque, *quod late uritur anglicum*,
Tuoſque, *qui diro premuntur*
Servitio, *releva Britannos.*
Quæ ſerta, *Princeps*, *Gloria non parat*,
Quas Aſtra palmas non tibi deſtinant,
Si quando, *te naſcente*, *Cælo*
Emicuit * *nova ſtella*, *& Anglis*

* Ipſo natali Principis die Sidus nitidiſſimum, quod nunquam alias, maxima cum admiratione totius Urbis in Cælis viſum eſt.

Felicitatem prodidit? Hoc brevi
Expectat a te Rex Pater, & ſuæ
Virtutis inſpirare Nato
Magnanimos properavit ignes;
Idemque ſperat Mater, & inferet
Vires ab alto vertice ſiderum,
Felix ubi regnat, triumphos
Unde tibi parat atque palmas.

Ad Sereniſſimum HENRICUM Ducem Eboracenſem.

ODE.

INſigne Patris, Fratris & inclyti,
HENRICE, *lumen, famaque maxima,*
Lætare; te Virtus adultum
Edidit, expoſuitque. Sanctæ
De Matris ulnis candida te Fides
Fovit receptum: te Pietas ſinu
Excepit, adpreſſis & ori
Uberibus, docet educatque.
Inde illa recti pectoris indoles,
Celſæque mentis nuncia frons dedit
Ex oris aſpectu ſereni
Magnum animæ indicium eminentis.
O quantus alto pectore conditur
Virtutis ardor! Nempe domeſtica
Exempla te impellunt, Patrique
Ut ſimilis ſimiliſque Matri
Formeris, urgent. Sed mihi fervido
Videris ardens agmina ducere, &
Dextra triumphali rotare
Fulmineum indomitumque ferrum.

Vi-

Videris oras nomen in ultimas
Virtute & armis ferre, ſuperbiens
Septemplici qua Nilus ore,
Qua rapidus ſecat arua Tigris.
Creſce ergo Princeps, & pueritiam
Prætervolans, ad præmia gloriæ
Contende: jam major, clariorque es,
Quam ut tacita lateas in umbra.
Dum creſcit ætas, dulcibus interim
Muſis remittas te, Puer, & Patris,
Magnæque virtutem Parentis
De teneris mediteris annis.

...inicus Muratori inuen. et del. *Hieronymus Ross...*

ELO-

ELOGIA,

QUIBUS PRÆCIPUÆ

MARIÆ CLEMENTINÆ

VIRTUTES

Variis Collegii Urbani linguis breviter indicantur.

Dies pene integros orans traducit

HEBRAICE.

תַּרְלִיק הַמְּרָיִם אֵשׁ יוֹמָם בִּלְבָהּ
שֶׁתַּעֲלֶה תָמִיד לַשַׁדַּי תְּפִלָּה
וַתֵּצֵא קְדֹשִׁים אֵשׁ מִן הַמִּזְבֵּחַ
וְתֹאכַל הַכֹּהֵן הָעוֹלָה זֶבַח ׃

Orans nec pulvillo utitur, nec ſedili.

GRÆCE.

Ἡρώνην βρότεον φορέουσαν δέρκεο χρῶτα,
Ἠνεκέως θαλυκρῇ εὐχομένην κραδίῃ.
Ὃν μάλα εὖ ἔρχεται, πνοιῇ προσέχουσα Θεοῖο,
Ἄβληχρον φλύγει πᾶν τι ἔρεισμα γένης.
Τοῖον ἄῤ ἀμβροσίῳ ἐτελείετο ἔργον ἔρωτι,
Ὁππότε δὴ τὰ μέλη ἔξελεν ἐκ βάρεος.

Tanto

Ad quatuor & ultra horas immobilis coram diviniſſima Euchariſtia diebus ſingulis perſeverat.

ARABICE.

بكيت دمًا يوم النوى فمسحته :
بكفّى فاحمرّت بناني من دمى .
وفارقت طيب العيش فى فقدها وما :
طوفان نوح غير دمعى العندمِ .
وصرت هلال الشكّ ولولا تأوّهى :
خفيت وعدت موقعًا للتوهمِ .
على فقد من قد جمّلت تاج ملكها :
وكانت شمسًا للظلام المقتمِ .
تلك التى وصفت بفضل وحكمة :
ونسك ينشر فضل بنت التنعّمِ .
واستغرقت فى حبها نحو ربها :
فاكرم محبوب وحبّا من سمى .
تهدّ به ليلًا وتغدو به ضحى :
وتمسى كما تغدو بذاك الترنّمِ .
وحيث يكون مزيّدًا فوق مذبح :
تحاضر اليه كحبّ صبّ مغرمِ .
كانّه مغناطيسها جاذبًا لها :
وهى المعدن المنصوب ليس بجازم .
وفى قربه يومٌ لديها كلحظة :
وساعة ابعاد كدهر مدغمِ .
فهيهات احد مثلها عاد يمتثل :
لخدمة مولاه باكمل مراسمِ ۞

Tanto ardore orat ac fide, ut aliena a ſenſibus eſſe videatur.

SYRIACE.

ܗܳܐ ܕܢܶܬܦܰܠܶܓ ܠܡܫܰܡܫܳܐ ܒܒܳܥܽܘܬܳܐ ܘܒܗܠܐ ܟܐܢܐ :
ܘܠܡܫܡܫܘ ܕܝܠܗ ܢܦܠܓ ܘܢܗܘܐ ܒܡܬܡܪܐ ܦܐܝܐ .
ܐܝܠܐ ܡܕܡ ܕܗܘ ܐܬܥܒܕܬ ܒܒܥܘܬܗ ܐܢܐ :
ܐܦ ܕܢܦܠ ܘܢܐܡܪ ܒܠܫܢܘ ܒܪܟܘܬܐ .
ܘܟܕ ܠܥܠ ܐܢܬܐ ܒܪܟܘܬܐ ܢܦܩ ܚܝܠܐ :
ܘܐܬܡܢܝܢܗ ܠܦܩ ܠܡܪܝܐ ܠܟܠܡܐ ܕܟܡ .
ܒܡܠܐ ܕܫܘܒܚܐ ܘܡܠܟ ܡܠܟܐ ܟܠ ܥܠ ܗܘ ܦܪܫܐ :
ܘܟܠ ܗܘ ܢܦܩ ܠܡܫܡܫܐ ܡܪܝܐ ܡܫܘܒܚ ܥܝܢܗ ✧

In ſacris ædibus cum ipſis etiam infimi ordinis mulierculis confundi gaudet.

ARMENICE.

Սարեամ կղզիմէնթինա Թագուհի,
Ողիմարիտ հաւատոյ վկայի,
Եւ սա դուստր էր արքայի,
Հարսն ընտրեցեալ Թագաւորի,
Բրիթանիու յոյժ սլէհատար,
Թագաւորին էր սիրեցեալ։
Ձիրդար վարուք էր փայլեցեալ,
Կրօրծոց սրբոց հետեւեցեալ,
Բարեաց խրատուց հաւանեցեալ,
Եկեղեցւոյ հնազանդեցեալ,
Յորժամ եկեղեցին գնայր,
Եւ ընդ այլ ռամիկան խառնեալ կայր,
Ոչ խորշելով զիւր մեծութիւն,
Այլ լինէր յոյժ խոնարհութիւն,
Հռոմայեցւոց յոյժ գովեցաւ,
Օրինակօք պսակեցաւ։

Filios

Filios diebus ſingulis verbo & exemplo ad pietatem inflammat.

CALDAICE.

ܠܐ ܦܫܝܛܝܢ ܒܠܚܘܕ . ܠܡܠܠܬܐ ܗܘܬܐ ܘܠܡܫܚܬܐ .
ܕܐܬܠܡܕܘ ܒܪܝܫܘܬܐ . ܘܒܬܫܡܫܬܐ ܐܪܕܝܬ .
ܠܐ ܡܢ ܕܗܘ ܠܒܢܝܬܐ . ܡܫܝܚܬܐ ܕܬܫܡܫܬܐ .
ܫܡܥܬ ܡܢܗ ܒܟܠ ܠܒܗ . ܐܦ ܐܬܥܒܕ ܠܗ ܡܥܒܕܗ .
ܒܬܪܗ ܡܬܬܠܡܕܢܘܬܗ ܐܦ ܡܠܬܗ . ܗܝ ܕܥܒܕܬ ܘܐܬܒܥܬ ܠܒܢܝܗ .
ܐܘ ܒܡܠ ܕܒ ܥܘܒܕܐ ܕܠܬܐ . ܒܕ ܠܠܡܠ ܒܪܘܡܐ ܣܠܩܬ ⁘

Ægrotantibus adeo amanter inſervit, ut officia quælibet, etſi viliora, non dedignetur.

COPTICE.

Ⲙⲏⲧⲓ ⲛ̀ⲛⲉⲕⲥⲱ̀ⲟⲩⲛ ⲙ̀ⲙⲟⲛ
Ⲁⲥⲉ̀ⲣⲃⲱⲕⲓ ⲛ̀ ⲟⲩⲟⲛ ⲛⲓⲃⲉⲛ ⲟⲛ
Ⲙⲏⲧⲓ ϩⲁⲣⲁ ⲛ̀ⲧⲉ
ⲛⲓⲃⲉⲛ ⲑⲙⲁⲩ ⲧⲉ:
Ⲛⲉⲙ ⲟⲩⲙⲉϣϯ ⲉ̀ⲙ ⲙⲉⲧϩⲉ̀ⲗϫⲉ
Ⲟⲩϥⲓⲣⲱⲙⲟⲩϣ ⲟⲩⲑⲉⲃⲓⲟ̀ ⲛ̀ ϩⲏⲧϫⲉ.
Ⲛ ⲟⲩϫⲱⲃ ⲙⲃⲉⲛ ⲛ̀ϩⲟⲩⲟ̀ ⲛ̀ ⲡⲉϣⲱⲡ ⲇⲉ ⲟⲛ
Ϧⲉⲛ ⲛⲏ ⲉⲧⲑⲉⲃⲓⲏⲟⲩⲧ ⲉ̀ⲙⲁϣⲱ ⲛ̀ϣⲉⲙϣⲓ ⲟⲛ
Ϧⲉⲛ ⲟⲩ ⲙⲉϣϯ ⲉ̀ⲙⲡⲙⲉⲓ ⲛ̀ ⲱⲟⲩ
ⲛ̀ ⲟⲩⲙⲉⲧϫⲟⲙ ⲇⲉ ⲁϥϣⲉⲙϣⲓ̀ⲙ ⲙⲱⲟⲩ ⁘
Ϩⲓⲛⲁ ⲙ̀ ⲡⲱⲛϧ ⲛ̀ϣⲉ̀ⲙⲙⲟ ⲉⲥⲁ̀ⲣⲉϩ ⲉ̀ ⲣⲟϥ
Ⲙ ⲡⲉⲥⲱⲛϩⲉ̀ⲃⲟⲗ ⲧⲉ ⲁϥϫⲱ ⲙ̀ ⲙⲟϥ ⁘
Ⲟⲩⲟϩ ⲑⲏ ⲉⲧⲁⲥⲁ̀ⲓⲁⲓ ⲙ̀ ⲡⲙⲱⲓⲧ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲁⲣⲉⲧⲏ
Ⲉⲧⲉ ⲛ ⲛ̀ⲣⲟⲙⲡⲓ ⲛ̀ ⲟⲩ ⲙ̀ⲡϣⲁ ⲁⲥϫⲱϫⲓ ⲉⲧϫⲏ
Ϩⲟⲧⲁⲛ ⲁϥⲉⲣϩⲏⲧⲥ ⲟ̀ⲩⲕⲉ ⁘
Ⲁϥϫⲏⲕⲉ̀ⲃⲟⲗ ⲙ̀ⲙⲏⲓ ⲕⲉ.

Propriis manibus pannulos præparat, & linea filamenta expedit ad ægrotantium ulcera medicanda.

TURCICE.

مريم كلمنتينه پادشاه زادة ايكن
كنديسى مبارك دشديبلن
تيفديك ايدريدى كتان بزندن
واندى كندى سادارتيلن
مكانى هاستالره كدريدى
زيارت ايدوب هاستالرى كندى قلبندن
رحمه كلوب حسانت ايتمه ايلن
واول كتان تيفديكينى چراهلره ورب
كى سرسنلر اول مسكينلر ياراسينه

Subuculas & veſtes, propriis manibus ſutas, pauperibus diſtribuit.

POLONICE.

Mężney Heroiny szukasz?
Patrz na KLEMENTYNE.
Ta zaiſte rękę ſwo ſciongnela do pracy;
Albowiem ſceptrem wzgardziwszy,
Przonsć, y szyć nie zaniedbala,
A wiele nad podziw odzienia ſporzondziwszy,
Żebrzoncych wnie odziewala,
A tak,
Rękę ſwo dyrygowala ku uboſtwu.
Więc ſtancie wkroku Synowie oney
A gloſcie tak wielko ſwiontobliwosć
Wiele bowiem Corek ſię wzbogacilo,
Lecz ta
Wszyſtke przewyższyla.

Qui-

Quibus pudor eſt mendicare, eleemoſynas clanculum elargitur.

RUTHENICE.

Слы́шнте лю́дне, вннма́нте Ѧ҆зы́цн,
Є҆́лнко
Ма́рїа КЛНМЕНТН́НА
Нн́щїмъ всѣ́мъ тща́лнва Бы́ваетъ;
Да́бы
Є҆гда̀ невѣ́сть лѣ́вн́ца, что̀ творн̀тлъ десн́нца,
Нн́щетꙋ̀, н҆ сра́мотꙋ̀ въспнта́а,
н҆стн́нна Є҆ванге́лїа наслѣ́днн́ца
Та̀бо
Мі́ръ всѣ́мъ бы́тн жела́етъ, а́ не зрѣ́тн.

Suis ſeſe veſtibus exuit, ut eis & pauperes induat, & ornet altaria.

TEUTHONICE.

WAs iſt / woraüff die Welt ſo ſtarck ihre Augen wirfft!
Was vor einen Tugend⸗ſchatz rühmt jetz ein jedermann!
Was wunder ſiehet man! was Lobens ſchall erklingen.
Jch ſage die Demuth es iſt.
Von weme höret mann des preiſens werthe ſachen;
Weſſens Leben iſt nunmehr der gantzen Welt gegeben?
Alſo daß Keiner iſt / ſo nicht zu rühmen weiß.
Einer Königin es gilt.
Man ſieht / verwundert auch: Kein Könichlicher Pracht
Von Jhr vernommen wirdt; ein jeder erſtaunet mehr /
Wie das Gemüth ſo gar der Weldt / und eitelen Ruhm
Gute Nacht geſaget hat.
Solches aber nicht genug / viel gröſſeres Lob iſt übrig
Die Kleider ſo Sie trägt / wirfft ſie gar ſchnell von Sich /
Die Armenn Ziehret ſie mit ſelbigen ohne bitten.
Dieſes gewiß groſſe Demuth iſt.
Die Göttliche Ehr / wie auch den Zierath ſejner Kirchen
Stets dencket das Gemuth; die Koniglichen Kleider
Die werden zu den Glantz der Altäre aufgeopfert.
O groſſe Gottes Furcht!

Nurſino populo, a terræmotus ruinis in extremam rerum omnium inopiam redacto, ingentem pecuniæ vim ſubminiſtrat.

HUNGARICE.

Szeginyeknek annya
Akar minymö elveſzék népiben,
Sze ſzirasával
Sze décsérettel fel nem magaſtalhatik.
Mely ſzeginyeknek ſzemit terülgette ilö,
Az ſzerencſiſeknek orcsát nedveſiti halva.
Aſzt egedül felüle Roma neheſtelhethety,
Hogy nem adot tardandò vigaſtaláſokat
Aky adot legy nagyobikat.
A`menyektül rendeltetet
Csintalan ſollo idönek pildanak,
Mely akarkinek vitkeit maga ſzerencsivel
E's ſzorongatáſſal megy jobitháthatta,
Mindent maga ſzerencsinek nyereſzégét
Maſzok nyomoruságoknak ſzegicſigre hitette.
Besél Roma, Nurſia Biſonies.

Adeo abhorret a faſtu, ut quæ dignitate Principibus excellit, facilitate par infimis videatur.

GEORGIANE.

მარიამა კლემენტინამა სარკე იყო- სიწმიდო-ბი სა:
მო-რწმუნე უფლის მკევალი, და დედო-ფალი ინგლისი სა:
რიგინდ ქალი იყო- და რძალი შან სრულადდიდ კემწიფი სა:
გალასხა თავდაბლო-ბითა დიდება ამაო- სო-ფლი სა:

Nihil

Nihil de ſua dignitate ſollicita, veſtes adhibet
cum intimas, tum extimas longo
uſu detritas.

SLAVONICE.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Tam demiſſe de ſe ſentit, ut a nullo unquam
coram laudari patiatur.

SUECE.

Effter arfwsünden/
är med menniſckian den wanan född /
Att hwar ock een känner wähl den andras feel/
Män sällan dee ſyna :
Hwar ock een ſmecklar ſey ſielfw/
Ock ſckrüter/
Ock så lätt ſom man troor de andra laſtwärdiga
Så lätt håller man ſey ſckielfw berömmelig.
Hennes Mayeſtet Waar den galenſckapen fry /
Drottningen afw Engelland tückte så lytet om ſey/
Att hennes ſtoora hiärta/
Toogh till föracht/
Om någen berömde hänna/
Ock een annan ſckülle intet söcka med sådan flyt beröm/
Säm Hennes Mayeſtet förſtöttet/
Ock undflüddet.

Nec ad Tuſculanas delicias, nec ad Urbis amænitates, aut alia quævis ſpectacula divertit.

MALABARICE.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Tam

Tam parco utitur cibo, ut ex virtute Divini Panis, quo piiſſime veſcitur, divinitus vivere videatur.

GRÆCE.

Σεμνῆς λεπτότατον κρειούσης γείνετο βρῶμα,
    Ἤγαγε καὶ στάσεως ἦμαρ ἐπιχθονίης.
Τίπτε δὲ τοῦτ' ἔπελεν; περικαλλὲς δῶρον ἐκείνῃ
    Πόρσυνεν ἀτρεκέως ἄρτος ὁ θεσπέσιος.
Ἔμπρεπε τῇ βίοτος θνητῶν πολὺ φέρτερος ἄλλων,
    Ἤπερ μακεστέρου μὴ μελέτωσε βίου.

Præſervidam naturam ita virtute reprimit, ut quovis iræ motu compreſſo, ſemper hilari vultu verbiſque manſuetiſſimis uſa ſit.

ILLYRICE.

Nedoſtojna Kojoi Silla
    Otè puke, i Vojske Suita,
    Duuh ſvoj Ʒarſtuo ucinilla
    Jeſt gnoj Kripoſt plemenita.
Pohotienſtua ovde udavja
    J ſmucchiegnju daje reda,
    Ovde xeglie plahe uſtavja,
    Ovde ſebbi zapovieda.
Ovde ſarxbee oghneniti
    Plam, s' mudroſtju ugaſuje,
    Ovde Sarzu ſtanoviti.
    Zakon daje, i Uladuje.
O' çeſtite dobitnize
    Slavna Kruna, Kragliaſco dillo!
    Ghdije Raſum Sctap Kraglize,
    A' priſtoglie Sarze millo.

Nemo

Nemo ad illam acceſſit, qui melior non ab illa diſceſſerit.

EPIROTICE.

UN ju thom, ò burra, ò gràa,
T'arbenèſc Trima, e Vaſcia
E' ju εogna t' mbƺàa.
Doni fis, doni fucchj
Buc' rj e ſceit' rj?
Ghith im ba an, ghith icaa
CLEMENTINA, erghianda Mar'
Dò eƺeti t' jeſc' mbjƺèe
Cus' dò jee, i chrivar' l' auƺuar'
Iſcruar' me cach' loghièe?
Pò a'fròu, pa veſctèe
Se deſcirim mȣ cuur' s' chèe
Psè m' atȣ cùs dò uchiàs
Scium mȣ imir' andei ù pruar.

Mortem ſibi ante annum prævidet, & prædicit.

HOLLANDICE.

MEn Verwondert Sigh dat CLEMENTINA
Den dagh haarders doots voorſiet
En voorſeght.
Het is wat wonders! dogh ik verwondere
Myniet: want ſekerlyck
Jdts iſſer verholen, dat meerder wonders
Baart.
Namentlyck haar leven
T' welck is geweeſt voor jder
Menſch
Een gedurige berydinge voor de doot.

Acer-

Acerbiſſima diutini morbi incommoda ad mortem uſque conſtantiſſime tolerat.

T A R T A R I C E

اُروخن شيفات خناه سكنجاه اولومغون بيمس .
منده ميريم كلمنتينه
بولده ياتاخاه .
تجيك اُولتورماخا بولور كمسه سكملكاه
غوملاخه اوسطه .
اه بيلبرخه ارو اورنباخ چكدكاه
يرغه ساغ بولده اولاخ سفكلردان
يكبولده سكنجلرخنه اولغن
اون غردان سكنجلردان تجيك اوزو بولغانده
اولاخ بولده .

SANCTISSIME MORITUR.

HÆc humanarum rerum conditio eſt,
Ubi ad maturitatem pervenerint,
Cito interire.
Eripit ſeſe ex oculis perfecta virtus:
Et quidquid
Pervenit ad ſummum, currit ad exitum.
Quid mirum igitur
Si MARIA CLEMENTINA
Tam florenti ætate moriatur?
Virtutum omnium faſtigium attigit,
Adeoque
Vitæ maturitatem explevit.

At

At ſi
Moritur tempori, naſcitur æternitati;
Nec aliter mori debet
Quæ ſemper vixit ut moritura,
Et quæ moriens,
Deum docuit timendum eſſe non mortem.
Habes igitur, lector,
Luctus argumentum, & gaudii;
Alterum mors, alterum virtus miniſtrat.
Sed cum
Alterum impediatur ab altero,
A dolore ſcilicet gaudium, a gaudio dolor;
Quod facere unum potes ac debes,
A MARIÆ CLEMENTINÆ
Piiſſima vita, ſanctiſſima morte,
Diſce vivere,
Diſce mori.

Dominicus Muratori Inue: et del. Hieronymus Rossi Sculp

SPECIAL FOLIO